

תורה אור

צד:

על ידי שליח. דהיינו צווי יותר אף הקצ"ה נפרע ע"י שליח ומצדייט יותר: **כסיו מרוס קלו**. דישיעה: **וכסיו מלון קילו**. במלכים. מרוס קילו משמע דירה של מטה כדכתיב (ירמיה ז') מרוס מראשון מקום מקדשנו. מלון קילו משמע דירה של מעלה בית מלונו: ה'

אמר אני ענה אל הארץ וגו' מאי

היא. היכי אמר לו הקצ"ה להשחית: **יען כי מאס העם הזה וגו' ומשום אם רצין וכן רמליהו**. ואחרעו להשחית' כרצין ובר רמליהו: **מאסם ה'**. שלם נשבע מכל מה שהיה אוכל: **ליטרא ירק**. כמדה: **וענה על כל אפיקיו"**.

שאמר לו הקצ"ה עלה והשחט: **מ"ט**. מאחר שברשות הלך שנציא נמננא עליו מאי טעמא איענש: **נא נציא ואמר לו**. כשנא על ירושלים: **כי לא מועף לאשר מולך לה**. לא נמסר עמו של חזקיה שהוא עיף כמורה צד סנחריב המלך לו: **נעם הראשון קל ארצה וזולון וארצה נפתלי וגו' לא כראשונים**. עשרת השבטים שהקלו מעליהם עול מורה אצל אחרונים עמו של חזקיה הכבדו עליהם עול תורה והיינו דכתיב האחרון הכבד דרך היס עבר הירדן גליל הגוים ראויין הללו לעשות להם נס כיוצאי מלרים שעברו את היס וכדורכי הירדן: **אם חוזר נו**. סנחריב מוטב ואם לאו אעשה אותו גליל הגוים שמגלגל כחרפה ככל הגוים. ל"א גליל לשון גללים. **מ"ר: אחרי הדברים והאמם האלה**. השמא משמע שהיה מדבר בחזקיהו שהיו עסוקין כמורה צד סנחריב מלך אשור ויצא ציהודה ויחן על הערים ויאמר לבקעם אליו: **האי רישנא להאי פרדשנא**. וכי מציאין דורון מה ללדון מה וכי מפני שהאמת בחזקיהו נא סנחריב: **רבינא אמר מאי אחר הדברים והאמם אחר שקפץ הקצ"ס ונשבע**. להציא סנחריב והיינו אמת שחטמו וקיומו של הקדוש צדוך הוא אמת:

דרך הים עבר הירדן גליל הגוים לא כראשונים שהקלו מעליהם עול תורה אבל אחרונים שעליהן עול תורה וראויין הללו לעשות להם נס כעוברי הים וכדורכי הירדן אם חוזר בו מוטב ואם לאו **אני אעשה לו** ^{(ג' גליל בגוים} ¹³ אחרי הדברים והאמת האלה בא סנחריב מלך אשור ויבא הערים הכצורות ויאמר לבקעם אליו האי ¹⁴ רישנא להאי פרדשנא אחרי הדברים והאמת ^(א' אחר מאי) אמר רבינא לאחר שקפץ הקב"ה וגשבע ואמר אי אמינא ליה לחזקיה מייטינא ליה לסנחריב ומסרנא ליה בידך השתא אמר לא הוא בעינא ולא ביעותתיה בעינא מיד קפץ הקב"ה וגשבע דמייטינא ליה שנאמר ¹⁴ נשבע ה' צבאות לאמר אם לא כאשר דמיתי כן היתה וכאשר יעצתי היא תקום לשבור אשור בארצי ועל הרי אבוסנו וסר מעליהם עולו וסבלו מעל שכמו יסור א"ר יוחנן אמר הקב"ה יבא סנחריב וסיעתו ויעשה אבוס לחזקיהו ולסיעתו ¹⁵ והיה ביום ההוא יסור סבלו מעל שכמך ועולו מעל צוארך וחובל עול מפני שמן א"ר יצחק נפחא חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיהו שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות מה עשה נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו ברדן מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ מגבת ועד אנטיפרם ולא מצאו תינוק ותינוקת איש ואשה שלא היו בקיאיין בהלכות טומאה וטהרה ועל אותו הדור הוא אומר ¹⁶ והיה ביום ההוא יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן וגו' ואומר ¹⁷ והיה ביום ההוא יהיה כל מקום אשר יהיה שם אלף גפן באלף כסף לשמיר ולשית יהיה אע"פ שאלף גפן באלף כסף לשמיר ולשית יהיה ¹⁸ ואוסף שללכם אוסף החסיל אמר להם נביא לישראל אספו שללכם אמרו לו לבזו או לחלוק אמר להם כאוסף החסיל מה אוסף החסיל כל אחד ואחד לעצמו אף שללכם כל אחד ואחד לעצמו אמרו לו והלא ממון עשרת השבטים מעורב בו אמר להם כמשק גבים שוקק בו מה גבים הללו מעלין את האדם מטומאה לטהרה אף ממונם של ישראל כיון שנפל ביד עובדי כוכבים מיד טיהר ^(כ' כדרב פפא דאמר רב פפא ע"עמון ומואב טהרו בסיוחן) אמר רב הונא עשר מסעות נסע אותו רשע באותו היום שנאמר ¹⁹ בא על עית עבר במגרון למכמש יפקיד כליו עברו מעברה גבע מלון לנו חרדה הרמה גבעת שאול נסה צהלי קולך בת גלים הקשיבה לישה עניה ענתות נרדה מדרמגה יושבי הגבים העיו ²⁰ (עוד היום בנוב לעמוד ינופף ידו הר בת ציון גבעת ירושלם) הני טובא הייין צהלי קולך בת גלים נביא הוא דקאמר לה לכנסת ישראל צהלי קולך בת גלים בתו של אברהם יצחק ויעקב שעשו מצות כגלי הים הקשיבה לישה מהאי לא תסתפי אלא איסתפי מנבוכדנצר הרשע דמתיל כאריה שנא' ²⁰ עלה אריה מסובכו וגו' מאי עניה

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

ויעשה אצום. שהיו כלס פגרים ויאכילו קוסיהם וצהממם כמות עצמות הפגרים כעין אצום: **מגנא ועד אנטיפרם**. מקומות שנסוף התחומים: **אע"פ שאלף גפן באלף כסף**. שהן יקרים שאין להם רוב כרמים אפילו הכי לשמיר ולשית יהיה שמניחין אותן לאצוד ומציירים אותן והיו

עוסקין בתורה: **לשלל כל אחד ואחד לעצמו או לחלוק ביחד אותו ממון שנשאר מחיל סנחריב**. ל"א לחלוק לאחרים מה שאנו שוללים אצל אנו אסורים בצאתו שלל שממון שבזו מעשרת השבטים מעורב בו דליכא משום גזל: **כמשק גנים שוקק נו**. השקאה של ליטורות שמולפין בהם מים נובעין השקו בלזוהי ממון וטיהרתו דמה ליטורות הללו מעלין את האדם מטומאה לטהרה ע"י טבילה אף ממונם וכו'. משק שוין בלע"ז: **נא על עים וגו'**. ומתרגמינן ומני רבני משריימיה: **עצדו מעברה גבע מלון לנו וגו' יושבי הגנים העיו**. ולא קא חשיב עוד היום צנוצ לעמוד דההוא לאו מסע הוא אלא כדאמרין לקמן ^[כ.ה] אותו היום נשמיר מעונה של נוב: **הני טונא הוי**. ד"י"צ הוא דליכא: **נציא הוא**. קרא דלהי קולך בת גלים הקשיצי לישה דחשיבנא ציה תלתא בת גלים לישה ענתות הנהו לאו מן חושבנא נינהו דנציא הוא דקאמר להו לשראל וכו': **מפאי לא ספספי**. שמתגל מידו היינו דכתיב כהלי קולך אלא אסתפי מנבוכדנצר שנמשל לניש דכתיב ציה עלה אריה מסובכו והיינו דקאמר הקשיצי לישה: עניה

זה חזקיה מלך יהודה שהיה אוכל ליטרא ירק בסעודה ¹⁰ ולכן הגה ה' מעלה עליהם את מי הנהר העצומים והרבים את מלך אשור וכתיב ¹¹ וחלף ביהודה שטף ועבר עד ציאר יגיע אלא מ"ט איעיניש נביא אעשרת השבטים איתנבי איהו יהיב דעתיה על כולה ירושלים בא נביא וא"ל ¹² כי לא מועף לאשר מוצק לה א"ר אלעזר בר ברכיה אין נמסר עם עייף בתורה ביד מי המציק לו מאי כעת הראשון הקל ארצה וכולון וארצה נפתלי והאחרון הכביד ויהוה עול תורה וראויין הללו לעשות להם נס כעוברי הים וכדורכי הירדן אם חוזר בו מוטב ואם לאו **אני אעשה לו** ^{(ג' גליל בגוים} ¹³ אחרי הדברים והאמת האלה בא סנחריב מלך אשור ויבא ביהודה ויחן על הערים הכצורות ויאמר לבקעם אליו האי ¹⁴ רישנא להאי פרדשנא אחרי הדברים והאמת ^(א' אחר מאי) אמר רבינא לאחר שקפץ הקב"ה וגשבע ואמר אי אמינא ליה לחזקיה מייטינא ליה לסנחריב ומסרנא ליה בידך השתא אמר לא הוא בעינא ולא ביעותתיה בעינא מיד קפץ הקב"ה וגשבע דמייטינא ליה שנאמר ¹⁴ נשבע ה' צבאות לאמר אם לא כאשר דמיתי כן היתה וכאשר יעצתי היא תקום לשבור אשור בארצי ועל הרי אבוסנו וסר מעליהם עולו וסבלו מעל שכמו יסור א"ר יוחנן אמר הקב"ה יבא סנחריב וסיעתו ויעשה אבוס לחזקיהו ולסיעתו ¹⁵ והיה ביום ההוא יסור סבלו מעל שכמך ועולו מעל צוארך וחובל עול מפני שמן א"ר יצחק נפחא חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיהו שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות מה עשה נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו ברדן מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ מגבת ועד אנטיפרם ולא מצאו תינוק ותינוקת איש ואשה שלא היו בקיאיין בהלכות טומאה וטהרה ועל אותו הדור הוא אומר ¹⁶ והיה ביום ההוא יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן וגו' ואומר ¹⁷ והיה ביום ההוא יהיה כל מקום אשר יהיה שם אלף גפן באלף כסף לשמיר ולשית יהיה אע"פ שאלף גפן באלף כסף לשמיר ולשית יהיה ¹⁸ ואוסף שללכם אוסף החסיל אמר להם נביא לישראל אספו שללכם אמרו לו לבזו או לחלוק אמר להם כאוסף החסיל מה אוסף החסיל כל אחד ואחד לעצמו אף שללכם כל אחד ואחד לעצמו אמרו לו והלא ממון עשרת השבטים מעורב בו אמר להם כמשק גבים שוקק בו מה גבים הללו מעלין את האדם מטומאה לטהרה אף ממונם של ישראל כיון שנפל ביד עובדי כוכבים מיד טיהר ^(כ' כדרב פפא דאמר רב פפא ע"עמון ומואב טהרו בסיוחן) אמר רב הונא עשר מסעות נסע אותו רשע באותו היום שנאמר ¹⁹ בא על עית עבר במגרון למכמש יפקיד כליו עברו מעברה גבע מלון לנו חרדה הרמה גבעת שאול נסה צהלי קולך בת גלים הקשיבה לישה עניה ענתות נרדה מדרמגה יושבי הגבים העיו ²⁰ (עוד היום בנוב לעמוד ינופף ידו הר בת ציון גבעת ירושלם) הני טובא הייין צהלי קולך בת גלים נביא הוא דקאמר לה לכנסת ישראל צהלי קולך בת גלים בתו של אברהם יצחק ויעקב שעשו מצות כגלי הים הקשיבה לישה מהאי לא תסתפי אלא איסתפי מנבוכדנצר הרשע דמתיל כאריה שנא' ²⁰ עלה אריה מסובכו וגו' מאי עניה

מסורת הש"ם

(א) ג' הערוך ערך גל ז' גילה; (ב) ג' הערוך ערך דטן דישנא וכחב המוסף; שהוא בלשון יוין ממה; (ג) ג'ל מאי אחר; (ד) כ"ש מ"ו, (ה) גיטין לת. חולין ס.; (ו) כ"טיל מ"ו, (ז) [שפיטין חן,

גליון הש"ם

גמ' בבית רשע זה פקח בן רמליהו. וכן גיטין דף טז ע"ב. אשכי אדם מפחד זה:

לעזר רש"י

שו"ר. צליל. רשע.

מוסף רש"י

את מי השילוח. שילוח מעין הוא ושמו גיחון ושלוח, שרלו להסיר את מלכות בית דוד בימי אחז בפקח מן רמליהו, וכן נציא על שננא וסיעתו. שרלו למיוד בחזקיהו שמאסו בו על שראוהו שלל היה צוחר בשלחן מלכים אלא אול לטרא ירק וטשק כמורה, עליו נאמר דקיק אוכל לשובע נפשו, וכלו את פקח כן רמליהו אוכל ארבעים סאה בחולות בקיטות סעודה, והיו מליון על חזקיהו ואומרין זה הגון להיות מלך, ליו זה מלך, אלא רצין וכן רמליהו היו ראוין למלך בחייהו, וזהו את רצין וגו' אמר להם הקב"ה אוכלין אתם מתארים, אני מציא עליכם אוכלין דרבה, הנה ה' מעלה עליכם את מי הנהר העלומים תחת מי השלוח מלכים והטומא (ישעיה ח א). עמון ומואב טהרו בסיוחן. דכתיב (דברים ב) אל תלך את מואב, וכן כבני עמון אל תלזרם, וכתיב (במדבר כא) כי חשבון עיר סיוחן וגו', אלנא טורי מואב כסיוחן, וכני עמון אשכחן כיסתח (שופטים יא) שאמרו לו מלככי בני עמון כי לקח ישראל את ארצי בעלותו ממלרים מארעו ועד היטק, ואשכחן כסכבשו את ארץ סיוחן ויירש את ארצי מארעו עד יצוק וגו', אלנא מנני עמון כבשו ויחורו ישראל וכבשו מיניה וטהרה להם על ידו (גיטין דז. וכעיי"ז חולין ס:).

1. ויאמר פרעה מי יי אשר אשמע בקלו לשלוח את ישראל לא דיעתי את יי וגם את ישראל לא אשלח.

שמות ה ב
2. ויט משה את ידו על הים ויבש הים לפנות בקר לאיתנו ומצרים נסים לקראתו וינער יי את מצרים בתוך הים:

שמות יד כו

3. דרבה בים סוסיק חמיר מים רבים:
4. חבוקק ג טו אדני ותאמר ברב רבבי אני עליתי מרום הרים ירדתי לבגון ואבדת קומת ארזיו מבחור ברשיו ואבאה מלון קצה יער כרמלו:

מלכים ב ט כג

5. ויהי בליל ההוא ויצא מלאך יי ורך במחנה אשור מאה שמונים ותמשה אלף וישיבמו בבקר וזהו כלם פגרים מתים:
מלכים ב ט לה
6. ביד עבדך חרפת אדני ותאמר ברב רבבי אני עליתי מרום הרים ירדתי לבגון ואבדת קומת ארזיו מבחור ברשיו ואבאו מרום קצה יער כרמלו:
ישעיהו לו כד
7. עתה המבול עדי יי עליתי על המקום הזה להשחתו י אמר אלי עלה על הארץ הזאת והשחיתה:

מלכים ב יח כה
8. יען כי מאס העם הזה את מי השלח והלכים לאט ומשוש את רצין וכן רמליהו:
ישעיהו ח ו
9. מארת יי בבית רשע ונהי צדיקים יבדק:

משלי ג לג

10. ולכן הזה אדני מעלה עליהם את מי הנהר העצומים ויורבים את מלך אשור ואת כל כבודו ועלה על כל אפיקו ויחל על כל גדותיו:
ישעיהו ח ז
11. וחלף ביהודה שטף ועבר עד ציאר יגיע ויהי משות כנפיו מלא רוב ארץ עמנו אל:

ישעיהו ח ח
12. כי לא מועף לאשר מוצק לה כעת הראשון הקל ארצה וכלון וארצה נפתלי והאחרון הכביד דרך הים עבר הירדן גליל הגוים:

ישעיהו ח כג
13. אחרי הדברים והאמת האלה בא סנחריב מלך אשור ויבא ביהודה ויחן על הערים הכצורות ויאמר לבקעם אליו:

דברי הימים ב לב א
14. נשבע יי צבאות לאמר אם לא כאשר דמיתי כן היתה וכאשר יעצתי היא תקום:
לשבר אשור בארצי ועל הרי אבוסנו וסר מעליהם עלו וסבלו מעל שכמו יסור:

ישעיהו יד כד-כה

15. והנה ביום ההוא יסור סבלו מעל שכמך ועל מעל צוארך וחבל על מפני שטן:

ישעיהו יז כו
16. והנה ביום ההוא יחנה איש עגלת כקר ושתי צאן:

ישעיהו ז כא
17. והנה ביום ההוא יחנה כל מקום אשר יהיה שם אלף גפן באלף כסף לשמיר ולשית:

18. ואסף שללכם אסף החסיל למכמש גבים שוקק בו:
ישעיהו ז לג
19. בא על עית עבר במגרון למכמש יפקיד כליו:
עברו מעברה גבע מלון לנו חרדה הרמה גבעת שאול נסה:
צהלי קולך בת גלים הקשיבי לקשה עניה ענתות:
נדרה מדרמגה יושבי הגבים העיו:
עוד היום בגב לעמוד ינפף ידו הר בת ציון גבעת ירושלם:
ישעיהו י כח-לב
20. עלה אריה מסבכו גוים נסע יצא ממקמו לשום ארץ לשמה ערך תצידה מאין יושביאמרו ד ו

^[1] ואסף שללכם אסף החסיל למכמש גבים שוקק בו: ישעיהו ז לג

^[2] בא על עית עבר במגרון למכמש יפקיד כליו: עברו מעברה גבע מלון לנו חרדה הרמה גבעת שאול נסה: צהלי קולך בת גלים הקשיבי לקשה עניה ענתות: נדרה מדרמגה יושבי הגבים העיו: עוד היום בגב לעמוד ינפף ידו הר בת ציון גבעת ירושלם: ישעיהו י כח-לב

^[3] עלה אריה מסבכו גוים נסע יצא ממקמו לשום ארץ לשמה ערך תצידה מאין יושביאמרו ד ו